

Dr hab. Michał Kaczmarczyk, prof. WSH

Wydział Administracji i Zarządzania

Wyższa Szkoła Humanitas w Sosnowcu

ul. Kilińskiego 43, 41-200 Sosnowiec

kontakt@michal-kaczmarczyk.pl

rektor@humanitas.edu.pl

kom. 605-301-168

Recenzja dysertacji doktorskiej mgr. Mariana Miszczuka „Rozgłośnia Harcerska 1957-1993”

Na przestrzeni ostatnich dwudziestu pięciu lat system mediów masowych w Polsce rozwinął się na skalę niespotykaną w całym XX wieku. Zainicjowana w 1989 roku transformacja systemowa i tworzące ją zjawiska oraz procesy polityczne, gospodarcze i społeczne, doprowadziły do stworzenia zupełnie nowego ładu medialnego, w którym rynek środków masowego przekazu uzyskał cechy właściwe dla gospodarki wolnorynkowej: pluralizm, konkurencyjność, obecność prywatnej własności, swobodne kształtowanie cen oraz swobodny przepływ kapitału i pracowników. Źródłem większości zjawisk i procesów, które doprowadziły do zbudowania w Polsce nowego, demokratycznego ładu medialnego, upatruje się w wydarzeniach i czynnikach związanych z upadkiem PRL i demontażem systemu komunistycznego. Tymczasem - co warto podkreślić - geneza zmian na polskim rynku medialnym sięga znacznie dalej w przeszłość i wiąże się z istnieniem tak nietypowych dla państw bloku wschodniego instytucji medialnych, jak działająca w Polsce Rozgłośnia Harcerska. Specyfika funkcjonowania tych instytucji, ich rola społeczno-

polityczna i unikatowość na tle innych podmiotów sektora medialnego PRL wpłynęła na logikę rozwoju całego rynku oraz – w jakimś stopniu – charakter i kierunki jego przeobrażeń po 1989 roku. Cieszy więc podjęcie przez magistra Mariana Miszczuka tematyki Rozgłośni Harcerskiej jako tematyki ważnej i wartościowej poznawczo, nie tylko dla historyka mediów, ale również badacza współczesnego oblicza polskiego systemu prasowego. Pomimo znacznego ożywienia w ostatnich latach badań nad historią mediów w okresie PRL, istnieją istotne luki w zakresie opracowania tego tematu, zwłaszcza w odniesieniu do sektora radiowego. Dobrze więc, że Marian Miszczuk podjął się przebadania i opisanie działalności Rozgłośni Harcerskiej – w sposób kompleksowy, wielowymiarowy i bazujący na unikalnych materiałach źródłowych, o trudnej do przecenienia wartości historycznej.

Rozprawa doktorska „Rozgłosnia Harcerska 1957-1993” obejmuje 174 strony wydruku komputerowego (nie wliczając aneksów). Praca składa się z 3 rozdziałów, uzupełnionych aneksami i zwieńczonych bibliografią. W rozdziale I Autor przedstawia krótko założenia, strukturę i genezę systemu wychowania harcerskiego oraz rolę radia w działalności harcerskiej i pracy wychowawczej z młodzieżą. W Rozdziale II, zatytułowanym *Od Radiostacji do Rozgłośni (18 maja 1957 – 13 grudnia 1981)*, scharakteryzowano najważniejszy okres w funkcjonowaniu Rozgłośni Harcerskiej, ukazując kształtowanie się oferty programowej stacji czy tworzenie zespołu dziennikarskiego. W Rozdziale II autor odnosi się również (krótko i w sposób zaledwie przyczynkowski) do roli społecznej i kulturowej Rozgłośni Harcerskiej w okresie PRL. Rozdział III ukazuje dzieje rozgłośni w latach 1981-1993. Autor przedstawia w nim stopniową marginalizację stacji w polskim systemie medialnym, jak i próby budowania nowej strategii medium w warunkach rynkowych po 1989 roku. Zaproponowany przez

magistra Mariana Miszczuka układ dysertacji doktorskiej jest czytelny i spójny. Zasada wynikania została zachowana, a przedstawiane w poszczególnych rozdziałach zagadnienia opisane zostały jasno i rzeczowo. Przyjęty układ pracy pozwala ukazać problematykę badawczą oraz odpowiedzieć na postawione cele badawcze, ale nie jest optymalny. Zagadnienia ujęte w rozdziale I sugerowałbym rozdzielić, wprowadzając osobny rozdział poświęcony harcerstwu jako ruchowi społecznemu, jego genezie i uwarunkowaniom. Natomiast dopiero od rozdziału II należałoby skoncentrować się na roli radia w działalności harcerskiej i tradycjach Rozgłośni Harcerskiej. Autor uniknąłby w ten sposób chaosu treściowego i metodologicznego, który daje się zauważyć w rozdziale I, gdzie nie do końca umiejętnie połączono rozważania pedagogiczne, medioznawcze i historyczne.

Celem pracy jest ukazanie zarysu dziejów Radiostacji, a następnie Rozgłośni Harcerskiej, w latach 1957-1993, czyli od momentu rozpoczęcia nadawania 18 maja 1957 roku aż do chwili zaprzestania nadawania programu w lipcu 1993 roku. Na bazie głównego celu pracy sformułowano dwie tezy: (1) Rozgłosnia Harcerska była medium skierowanym przede wszystkim do młodzieży, ale jej programy informacyjne, kulturalne i muzyczne były słuchane przez wszystkie grupy wiekowe; (2) Rozgłosnia Harcerska była szkołą dziennikarstwa dla wszystkich chętnych, a swoje kariery medialne zaczynało w niej wielu wybitnych dziennikarzy, którzy nie mogliby inaczej zadebiutować w zawodzie, ze względu na ograniczenia formalne. Tezy sformułowano poprawnie, choć ich zakres przedmiotowy budzi pewien niedosyt. Teza pierwsza wydaje się nazbyt oczywista, brakuje również tezy (bądź tez) odnoszących się do funkcji społecznych i kulturowych Rozgłośni Harcerskiej w okresie PRL. Mam wrażenie, że zagadnienia te – niezwykle ciekawe i ważne z naukowego punktu widzenia

- są przez Autora dysertacji marginalizowane, co konstrukcja tez zdaje się potwierdzać. Tymczasem poszerzenie głównego nurtu rozważań o te właśnie problemy, nawet kosztem analiz odnoszących się do specyfiki warsztatu dziennikarskiego czy struktury programowej, przyniosłaby rezultat o wiele bardziej korzystny dla nauki i wartościowy dla Czytelnika. Przyjęty cel pracy został ściśle powiązany z jej tytułem i określa zakres analizowanych kolejno zagadnień. Został zatem sformułowany poprawnie. Na szczególne podkreślenie zasługuje skrupulatność, z jaką Autor dokonał zbioru literatury i materiałów archiwalnych odnoszących się do działalności Rozgłośni Harcerskiej, zarówno w okresie Polski Ludowej, jak i po 1989 roku, w warunkach nowego ładu medialnego. Opracowany ze starannością i cierpliwością materiał może stanowić znaczącą pomoc dla innych badaczy podejmujących w przyszłości tę tematykę.

W swojej pracy magister Marian Miszczuk rzeczowo i wieloaspektowo analizuje fazy rozwoju Rozgłośni Harcerskiej, jej specyfikę programową, kadrową, organizacyjną. Autor wykazał się wszechstronną znajomością poruszanej tematyki, osiągniętą zarówno w oparciu o badania naukowe, jak i własną działalność zawodową. Monografia (co w przypadku takiego przedmiotu badań, jaki stanowi funkcjonowanie określonej instytucji medialnej) jest nie tylko w pełni uzasadnione, ale wręcz niezbędne, ma charakter interdyscyplinarny i wieloaspektowy - przynosi rozważania teoretyczne i warstwę empiryczną, opracowane na bazie szerokiej wiedzy z obszaru nauk społecznych, humanistycznych, a nawet technicznych. Założenia metodologiczne pracy uznać należy za prawidłowe. Autor dysertacji - co już wspomniano - jasno ukazuje jej cel, precyzuje problemy badawcze oraz przedstawia przyjęte tezy (nawet jeśli te ostatnie budzą poznawczy niedosyt). Badacz jest w pełni świadomy przyjętych założeń metodologicznych i formułowanych na ich podstawie wniosków. W

opisywanej problematyce porusza się swobodnie, operuje rozbudowaną siatką pojęciową, sięga do aktualnej i wartościowej literatury przedmiotu oraz licznych archiwaliów. Wnikliwość i wykorzystanie obfitego materiału źródłowego pozwoliło Autorowi przygotować pracę rzetelną, sumienną, staranną, wartościową poznawczo i nowatorską. Podejście Doktoranta do badanej problematyki, w świetle aktualnej wiedzy, jest prawidłowe i odpowiada regułom pracy naukowej. Autor właściwie wykorzystał metodę monograficzną jako podstawową metodę pracy badawczej, uzupełniając ją innymi metodami, w tym analizą przekazów medialnych i metodą filologiczną.

Przedstawiona mi do oceny dysertacja cechuje się poprawnością i jasnością języka, co ułatwia percepcję treści, także czytelnikowi nie posiadającemu szerokich kompetencji naukowych i zaawansowanej wiedzy medioznawczej. Praca prezentuje się też dobrze pod względem edytorskim, choć wymaga niewielkich poprawek interpunkcyjnych, korektorskich (np. strona 14, wers 19 od dołu – jest „szkoła”, powinno być „szkołą”) i – gdzieś – stylistycznych czy gramatycznych (np. na stronie 87 – jest: „ilość audycji”, powinno być: „liczba audycji”). Doktorant stosuje właściwe słownictwo z zakresu nauki o mediach i nauk pokrewnych, które były podstawą przygotowania pracy.

Pomimo pomniejszych uwag krytycznych i sugerowanych poprawek (które można wprowadzić do drukowanej wersji rozprawy) należy stwierdzić, że przedstawiona do oceny praca jest przemyślana, dojrzała, oparta na dużej liczbie źródeł, napisana ze znajomością warsztatu naukowego i ogromną drobiazgowością. Stanowi ona istotne wzbogacenie naszego stanu wiedzy o jednej z ważniejszych instytucji medialnych okresu PRL, jaką była Rozgłośnia Harcerska. Moja ocena dysertacji jest

zdecydowanie pozytywna. Rozprawa magistra Mariana Miszczuka spełnia wymagania określone w Ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz 595 z późn. zm.), dlatego przedkładam wniosek o dopuszczenie mgr Mariana Miszczuka do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Dr hab. Michał Kaczmarczyk, prof. WSH

Sosnowiec, 30 września 2016 r.